ZIMNÍ KONFERENCE

Univerzitního centra pro studium antické a středověké myšlenkové tradice

středa 19. ledna 2022

Fakulta humanitních studií
Pátkova 5
Praha 8
místnost 2.42

Konference bude rovněž přenášená přes platformu Zoom
Meeting ID: 938 883 4830
Passcode: UNCE

9:30 – 9:45
úvodní informace

11:30 – 13:00
Michal Kovář (FF UK)
Finská slovesnost s postavou sv. Jindřicha Uppsalského mezi středověkem a barokem, literaturou a folklorem

15.45 – 17.15
Václav Žůrek (CMS a FF UK)
Královský gambit. Staročeské *Kniežky o hře šachové* mezi kritikou krále a ponaučením

9:45 – 11:15
Milan Žonca (FF UK)
Vztah filosofie a kabaly podle aškenázských učenců 14. a 15. století

14:00 – 15:30
Marie Novotná (FF UK)
Staroseverští revenanti jako ztělesnění paměti

17:15 – 17:30
závěr

Jménem seniorů všechny zájemce srdečně zvou
Lucie Doležalová a Jan Čermák

Další informace: Lucie Doležalová
lucie.dolezalova@ff.cuni.cz 605-758079

UNCE

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

ZIMNÍ KONFERENCE

Univerzitního centra pro studium antické a středověké myšlenkové tradice

9:45 – 11:15

Milan Žonca (FF UK)

Vztah filosofie a kabaly podle aškenázských učenců 14. a 15. století

Předmětem mého příspěvku bude konceptualizace vztahu mezi židovskou filosofií a kabalou u učenců aškenázského kulturního okruhu ve 14. a 15. století. Filosofie a kabala představovaly pro středověký judaismus a jeho autority myšlenkovou výzvu: jako alternativní zdroje náboženského poznání si totiž usurpovaly právo interpretovat tradiční texty judaismu. Také mezi oběma proudy panovalo napětí, a to především tam, kde v kabale přítomné novoplatónské motivy nezapadaly do Aristotelem formovaných očekávání následovníků Maimonida. Debaty a kontroverze mezi učenci zabývajícími se filosofií a kabalou se poprvé objevují ve 13. století v jižní Francii, do střední a východní Evropy se však dostávají až později a často zůstávají ukryté v rukopisných pramenech. Na příkladu přístupu vybraných aškenázských učenců 14. a 15. století k některým zdrojům napětí mezi filosofií a kabalou (např. k interpretaci biblických obětí, teorii o stěhování duší, existenci božských emanací a nadpřirozených bytostí) se pokusím ukázat, do jaké míry tito učenci reflektovali dřívější diskuse a nakolik byl jejich přístup k těmto otázkám formován specifickým pozadím aškenázské kultury. Zároveň se budu ptát, jak jejich postoje ovlivnily pozdější postoje aškenázských Židů k filosofii a kabale v raně moderní době.

11:30 – 13:00

Michal Kovář (FF UK)

Finská slovesnost s postavou sv. Jindřicha Uppsalského mezi středověkem a barokem, literaturou a folklorem

Jindřichovské finské vernakulární legendy, dochované v pozdním zápisu ústní slovesnosti, jsou nejspíš již středověkými adaptacemi latinského textu Legenda sancti Henrici ze 13. století. Mohou sloužit – podobně jako středověké a raně novověké vernakulární "mesiády" – za příklad adaptace kanonického textu s misijním posláním. Od pašijových folklorizovaných či folklorizujících textů i od misijních axiologických úprav původní ústní slovesnosti (srov. např. text Velké prase) je odlišuje míra adaptace a její typ. Kovář se ve svém příspěvku vedeném ze srovnávací perspektivy zaměří na rozbor literárních a ústně slovesných rysů jindřichovských textů. Účelem rozboru je ohledání možností periodizace a genologického určení zmíněných textů, a tedy i ohledání možností, jak k textům interpretačně přistupovat.

14:00 – 15:30

Marie Novotná (FF UK)

Staroseverští revenanti jako ztělesnění paměti

Revenanti jsou výjimečným fenoménem staroseverské literatury, který byl zkoumán z mnoha hledisek: např. z hlediska literární vědy, historické sociologie, antropologie a religionistiky. Jejich výsledky jsou zcela odlišné, protože si kladou různé otázky. V první části přednášky hodlám představit nejzajímavější postřehy vyplývající z jednotlivých přístupů a poukázat například na otázku tělesnosti staroseverských revenantů (*lebende Leiche*). Následně se pokusím interpretovat tento fenomén v kontextu paměťových studií, jež se soustředí na kontext, v němž se příběh odehrává. Z tohoto úhlu pohledu můžeme v staroseverských příbězích o revenantech vidět dialog s minulou verzí člověka: s tím, co přinesl na svět a co v něm zanechal, tedy s pamětí. Protože revenanti povětšinou reprezentují znepokojující část minulosti, lze je chápat doslova jako ztělesnění problému, který spočívá v individuální nebo kulturní paměti. Bytosti, které přicházejí z minulosti do současnosti, tak mohou být pro paměťová studia příkladem *par excellence*.

15.45 – 17.15

Václav Žůrek (CMS a FF UK)

Královský gambit. Staročeské *Kniežky o hře šachové* mezi kritikou krále a ponaučením

Šachová hra i symbolika jednotlivých figur byla součástí středověké literární produkce i čtenářského povědomí. Proto autor (nejspíše Tomáš Štítný ze Štítného) použil jako základ rozšířený dominikánský spis z pera Jacoba z Cessole *Liber de moribus hominum et officiis nobilium sive super ludum scaccorum* a přepracoval jej do staročeského zachovaného pod názvem *Kniežky o hře šachové*. Z bližšího čtení je zřejmé, že autorovou intencí bylo sepsání knížecího zrcadla, které by na jedné straně kriticky odhalilo osobní nedostatky krále Václava IV. a systémové problémy jeho administrativy a na straně druhé nabídlo čtenáři poučení o tom, jak má být království spravováno a jakými pravidly a etickými normami se mají jednotlivci ve službách krále řídit. Za pozornost stojí nejen konkrétní posuny oproti latinskému textu, který byl hlavním inspiračním zdrojem této literární památky, ale rovněž kontext dochování v jediném kodexu (Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 5293).